

TOMAS AKVINIETIS

SUMA PRIEŠ PAGONIS

TREČIOJI KNYGA. APVAIZDA. 121–126 SKYRIAI

Summa Contra Gentiles. Book III. Providence. Chapters 121–126

CXXI SKYRIUS

KAD DIEVIŠKASIS ĮSTATYMAS PROTINGAI TVARKO ŽMOGŲ KŪNIŠKŲ IR JUSLINIŲ DALYKŲ SRITYJE

- [1] Bet kaip kūniškais ir juntamais dalykais žmogaus siela gali būti pakylėta Dievo link, jeigu jie tinkamu būdu naudojami Dievo garbinimui, taip netinkamas jų panaudojimas sielą arba visiškai nuo Dievo atsieją, žemesnius daiktus padarydamas valios tikslu, arba stabdo sielos pastangas siekti Dievo, mus labiau negu būtina prie tų daiktų pririšdamas. O dieviškasis įstatymas duotas pirmiausia tam, kad žmogus tvirtai laikytųsi Dievo. Todėl dieviškajam įstatymui priklauso vadovauti žmogui naudotis kūniškais ir juntamais daiktais bei prisirišimo prie jų srityje.
- [2] Dar. Kaip žmogaus siela pavaldi Dievui, taip kūnas pavaldus sielai, o žemesniosios galios – protui. Tačiau dieviškajai apvaizdai, kurios dalis yra Dievo žmogui pasiūlytas dieviškasis įstatymas, priklauso žiūrėti, kad paskiri daiktai laikytųsi tvarkos. Todėl dieviškasis įstatymas žmogui vadovauja taip, kad žemesniosios jo galios paklustų protui, kūnas – sielai ir kad išoriniai daiktai žmogaus reikmėms tarnautų.
- [3] Toliau. Kiekvienas teisingai įdiegtas įstatymas veda prie dorybės. O dorybė reikalauja, kad tiek vidinius jausmus, tiek kūniškų dalykų naudojimą tvarkytų protas. Todėl reikia, kad visa tai įtvirtintų dieviškasis įstatymas.

| Dail. Beato Angelico

RAKTAŽODŽIAI: Tomas Akviniėtis, Suma prieš pagonis, dieviškasis įstatymas, žmogiškasis įstatymas, sueitis, santuoka.
KEY WORDS: Thomas Aquinas, Summa Contra Gentiles, divine law, human law, intercourse, marriage.

- [4] Be to. Kiekvienas įstatymų leidėjas privalo apibrėžti tuos dalykus, be kurių neįmanoma laikytis įstatymo. Bet kadangi įstatymas siūlomas protui, tai žmogus negalėtų laikytis įstatymo, jeigu visa kita, kas žmogui priklauso, protui nepaklustų. Todėl dieviškajam įstatymui priklauso nurodyti, kad visa, kas žmogui skirta, protui paklustų.
- [5] Todėl Laiške romiečiams rašoma: *Dėl Dievo gailestingumo prašau jus, broliai* (Rom 12, 1); ir Pirmajame laiške tesalonikiečiams: *Tokia gi Dievo valia – jūsų šventėjimas* (1 Tes 4, 3).
- [6] Tuo paneigiama klaida teigiančiųjų, kad nuodėmė yra vien tai, kas žeidžia artimuosius arba kelia jų pasipiktinimą.

CXXII SKYRIUS

DĖL KOKIOS PRIEŽASTIES PAPERASTAS PALEISTUVAVIMAS, PASAK DIEVIŠKOJO ĮSTATYMO, YRA NUODĖMĖ, IR KAD SANTUOKA YRA NATŪRALUS DALYKAS

- [1] Tačiau dėl to tampa aišku, jog argumentas tų, kurie teigia, kad paprastas paleistuvavimas nėra nuodėmė, yra tuščias. Mat jie sako: tarkime, kad gyvena netekėjusi ir jokiam vyrui – nei tėvui, nei kam nors kitam – nepavaldi moteris. Jeigu kuris nors vyras į ją įeina jos sutikimu, tai jai jokios žalos nedaro, nes jai tai patinka ir ji yra savo pačios kūno šeimininkė. Kitam jis taip pat nedaro žalos, nes ji niekam nepriklauso. Todėl neatrodo, kad tai būtų nuodėmė.
- [2] Neatrodo, kad atsakymas į šį argumentą būtų pakankamas, jeigu kas nors pasakytų, kad paprastas paleistuvavimas žeidžia Dievą. Juk pasakyta¹, kad Dievą įžeidžiame tik veikdami prieš savąjį gėrį. Tačiau neatrodo, kad minėta veikla yra nukreipta prieš žmogaus gėrį. Todėl neatrodo, kad paprastas paleistuvavimas kaip nors žeidžią Dievą.
- [3] Panašiai neatrodo pakankamas atsakymas, jog tas paleistuvavimas žeidžia artimą keldamas jo pasipiktinimą. Juk pasitaiko, jog kam nors kelia pasipiktinimą tai, kas nėra nuodėmė, ir tokiu atveju veiksmas būna tik atsitiktinai nuodėmingas. Tačiau dabar mes kalbame ne apie tai, ar paprastas paleistuvavimas yra atsitiktinai nuodėmingas, o apie tai, kad jis yra iš esmės nuodėmingas veiksmas.
- [4] Todėl sprendimo reikia ieškoti tame, kas jau anksčiau buvo pasakyta². Juk pasakyta, kad Dievas kiekvienu rūpinasi atsižvelgdamas į jo gėrį. Tačiau kiekvieno gėris yra tikslo pasiekimas, o blogis – nukrypimas nuo teisingo tikslo. Į tai būtina atsižvelgti kalbant tiek apie visumą, tiek apie jos dalis taip, kad kiekviena žmogaus dalis ir kiekvienas jo veiksmas pasiektų deramą tikslą. Tačiau sėkla, nors individo išlikimo požiūriu jos yra per daug, būtina rūšiai išplisti. O kiti pertekliniai dalykai, tokie kaip išmatos, šlapimas, prakaitas ir panašūs, niekam nėra būtini, todėl tik jų šalinimas priklauso žmogaus gėriui. Tačiau sėklos atve-

ju taip nėra. Ją reikia išleisti dauginimosi naudai, į kurią nukreipta sueitis (*coitus*). Tačiau žmogaus atsiradimas būtų sužlugdytas, jeigu nebūtų garantuotas gimusiojo maitinimas: juk negaudamas tinkamo maisto kūdikis neišgyventų. Todėl sėklos išleidimas turi būti nukreiptas taip, kad iš jo kiltų ir tinkamas gimimas, ir gimusiojo auginimas.

- [5] Iš to matyti, jog kiekvienas toks sėklos išleidimas, dėl kurio žmogus negali gimti, yra nukreiptas prieš žmogaus gėrį. Ir jeigu tai daroma tyčia, tai turi būti nuodėmė. Tačiau kalbu apie tokį būdą, dėl kurio žmogus iš esmės negali gimti: pavyzdžiui, kai sėkla išleidžiama nesant natūralios vyro ir moters sueities, todėl tokia nuodėmė vadinama prigimčiai priešingu iškrypimu. Bet jeigu išleidus sėklą žmogus negali gimti dėl kokių nors atsitiktinių priežasčių, pavyzdžiui, dėl to, kad moteris yra nevaisinga, tai toks sėklos išleidimas nėra nukreiptas prieš prigimtį ir nėra nuodėmė.
- [6] Taip pat priešinga žmogaus gėriui, jeigu sėkla išleidžiama taip, kad gimimas galėtų įvykti, bet teisingas auginimas nebūtų įmanomas. Reikia atsižvelgti į tai, kad tų gyvūnų, kurių palikuonių auginimui pakanka vienos patelės, patinas ir patelė iš karto po sueities išsiskiria ir kartu nepasilieka, kaip tai matyti šunų atveju. O tų gyvūnų, kurių palikuonių auginimui patelės nepakanka, patinas ir patelė po sueities drauge pasilieka tiek laiko, kiek reikia palikuonims auginti ir mokyti, kaip tai matyti atveju kai kurių paukščių, kurių ką tik išsiritę jaunikliai maisto patys susirasti negali. Kadangi paukštis jauniklių nemaitina lengvai priimanu, tarsi pačios gamtos paruoštu pienu, kaip yra keturkojų atveju, bet turi jaunikliams maisto ieškoti kur nors kitur, ir dar todėl, kad perdamas turi juos šildyti, tai vienos patelės šiuo atveju nepakaktų. Todėl dieviškosios apvaizdos yra numatyta, kad tokių gyvūnų patinas pasilikytų su patele auginti palikuonis. Tačiau akivaizdu, kad žmonių giminėje patelės mažiausiai pakanka vaikams auginti, nes žmogaus gyvenimas pilnas daugybės poreikių, kurių visų vienas rūšies atstovas negali patenkinti. Todėl žmogaus prigimtį atitinka tai, kad po sueities vyras pasilikytų su moterimi, o ne iš karto pasišalintų dėl sueities su bet kuria kita, kaip tai atsitinka paleistuviams.
- [7] Šiam argumentui neprieštarauja tai, jog kuri nors moteris yra pakankamai turtinga, kad galėtų viena išmaitinti palikuonį. Mat apie prigimtinę teisingumą žmonių reikaluose sprendžiama ne pagal tai, kas atsitinka atskiram individui, o pagal tai, kas atsitinka visai rūšiai.
- [8] Dar reikia atsižvelgti ir į tai, kad žmonių giminėje palikuonims reikia ne tik maisto kūnui, kaip kitiems gyvūnams, bet ir mokymo sielai. Mat kiti gyvūnai iš prigimties turi jiems būdingą supratingumą, kuriuo gali savimi pasirūpinti, bet žmogus gyvena protu, kuris jį tik per ilgalaikę patirtį prie supratingumo turi atvesti, todėl būtina, kad tėvai, kaip jau patyrę, mokytų vaikus. Šie to mokymo negali perimti vos tik gimę, bet tik ilgesniam laikui praėjus, ir ypač, kai pasiekia protingumo metus. Ir tam mokymui reikia ilgo laiko. Be to, dėl supra-

tingą vertinimą žalojančio aistrų poveikio reikia ne tik mokyti, bet ir drausminti. O tam vien moters nepakanka, bet tas darbas tinkamesnis vyrui, kurio protas tobulesnis mokyti ir jėga didesnė drausminti. Todėl žmonių giminėje rūpinimasis palikuoniais užima didelę gyvenimo dalį, nes trumpalaikio rūpinimosi, koks yra paukščių atveju, nepakanka. Ir kadangi visoms gyvūnų rūšims, kuriose tėvo darbas palikuoniams būtinas, būdinga tai, kad patinas su patele pasilieka tiek laiko, kiek reikia tam darbui atlikti, tai žmogui natūralu, kad ne trumpam, bet ilgam vyras pasilikytų su tam tikra moterimi. Tokią sąjungą mes vadiname santuoka. Todėl santuoka žmogui yra natūralu, o už jos ribų atliekama paleistuvavimo sueitis yra priešinga žmogaus gėriui. Ir todėl ji turi būti nuodėmė.

- [9] Ir nereikia manyti, jog kai kas nors savo sėklą išlieja ne deramo palikuonių gimdymo ir auginimo tikslais, tai yra lengva nuodėmė todėl, kad lengva yra nuodėmė arba nuodėmės visiškai nėra, kai kas nors kurią nors savo kūno dalį naudoja kitai funkcijai negu gamtos numatyta: pavyzdžiui, kai kas nors vaikščioja rankomis arba kojomis, daro tai, kas darytina rankomis, nes tokia netvarkinga veikla žmogaus gėriui nelabai kenkia, bet netvarkingas sėklos išliejimas prieštarauja gamtos gėriui, kuris yra rūšies išsaugojimas. Todėl po žmogžudystės nuodėmės, kuri naikina jau aktualiai egzistuojančią žmogaus prigimtį, ta nuodėmės rūšis, kuri trukdo žmogiškos prigimties gimimui, atrodo, užima antrąją vietą.
- [10] Tačiau tai, kas jau pasakyta, patvirtinama dieviškuoju autoritetu. Akivaizdu, kad toks sėklos išliejimas, dėl kurio negali atsirasti palikuonių, yra neleistinas. Mat Kunigų knygoje rašoma: *Nesugulsi su vyriškiu tarsi su moterimi... Neturėsi lytinių santykių su jokių gyvulių* (Kun 18, 22–23). Ir Pirmajame laiške korintiečiams: *Nei ištvirkėliai, nei iškrypėliai nepaveldės Dievo karalystės* (1 Kor 6, 9–10).
- [11] Taip pat akivaizdu, kad neleistinas nei paleistuvavimas, nei jokia sueitis ne su savo žmona. Juk Pakartoto įstatymo knygoje parašyta: *Jokia Izraelio duktė nebus šventovės kekšė; joks Izraelio sūnus nebus šventovės kekšininkas* (Įst 23, 18). Ir Tobito knygoje: *Tad ir tu venk bet kokio paleistuvavimo ir šalia savo žmonos nepatirk nusikaltimo* (Tob 4, 13). Ir Pirmajame laiške korintiečiams: *Sergėkitės palaidumo!* (1 Kor 6, 18)
- [12] Tuo paneigiama klaida teigiančiųjų, kad sėklos išliejimas nėra didesnė nuodėmė negu kitų perteklinių skysčių pašalinimas, ir tų, kurie sako, kad paleistuvavimas nėra nuodėmė.

CXXIII SKYRIUS

KAD SANTUOKA TURI BŪTI NEIŠARDOMA

- [1] Tačiau, teisingai svarstant, minėtas argumentas veda prie išvados, kad dėl žmogiškos prigimties patino ir patelės sąjunga, vadinama santuoka, turi būti ne tik ilgalaikė, bet tęstis visą gyvenimą.

- [2] Juk turimos gėrybės nukreiptos į prigimtinio gyvenimo³ išsaugojimą, bet kadangi prigimtinis tėvo gyvenimas negali būti išsaugotas amžiams, tai jis kaip rūšinis panašumas tarsi tam tikras paveldas perduodamas sūnui, nes prigimčiai tinka, kad sūnus paveldėtų tai, kas priklauso tėvui. Todėl natūralu, kad tėvas sūnumi rūpintųsi iki pat savo gyvenimo pabaigos. Taigi, jeigu net paukščių atveju tėvo rūpestis sūnumi lemia, kad patinas pasilieka su patele, tai prigimties tvarka reikalauja, kad žmonių giminėje tėvas ir motina kartu pasilikytų iki pat gyvenimo pabaigos.
- [3] Atrodo, kad tai prieštarautų teisingumui, jeigu minėta sąjunga būtų išardyta. Juk moteriai reikia vyro ne tik tam, kad galėtų gimdyti, kaip tai yra kitų gyvūnų atveju, bet ir tam, kad jai vadovautų, nes vyras yra ir protu tobulesnis, ir jėga stipresnis. O moteris į sąjungą su vyru paimama tik dėl gimdymo būtinybės. Todėl vaisingumo ir grožio netekusios moters kitas vyras neims. Tad jeigu paėmęs jauną, gražią ir vaisingą moterį vyras po daugelio metų ją, praradusią grožį ir vaisingumą, galėtų palikti, tai moteriai padarytų prigimtiniam teisingumui priešingą žalą.
- [4] Taip pat visiškai akivaizdu, kad būtų neteisinga, jeigu moteris galėtų palikti vyrą: juk ji iš prigimties pavaldi vyrui kaip savo valdovui; ir ne valdinio galioje atsisakyti pavaldumo. Todėl būtų priešinga prigimtiniam teisingumui, jeigu moteris galėtų palikti vyrą. O jeigu vyras galėtų palikti moterį, tai vyro ir moters sąjungoje būtų ne lygybė, bet tam tikra moters vergystė.
- [5] Be to. Žmonėms būdinga rūpintis palikuonių tapatybe. Tas rūpestis būtinas todėl, kad vaikui reikia ilgalaikio vadovavimo. Taigi visa, kas verčia abejoti palikuonių tapatybe, yra priešinga prigimtiniam žmonių giminės instinktui. Bet jeigu vyras galėtų palikti moterį arba moteris – vyrą, tai palikuonių tapatybė taptų abejotina, nes vieno vyro pažintą moterį netrukus pažintų kitas vyras. Todėl žmonių giminės prigimtiniam poreikiui prieštarautų, jeigu moteris būtų išskiriama su vyru. Vadinasi, žmonių giminėje patino ir patelės sąjunga privalo būti neišardoma.
- [6] Toliau. Kuo didesnė draugystė, tuo ji stipresnė ir ilgiau trunkanti. Tačiau atrodo, kad didžiausia yra vyro ir žmonos draugystė, nes juos sieja ne tik kūniškos sueities aktas, kuris net ir tarp žvėrių kartais sudaro tvarias sąjungas, bet ir visas bendras dalyvavimas namų ūkio tvarkyme. Todėl Pradžios knygoje sakoma, kad dėl žmonos vyras *palieka savo tėvą ir motiną* (Pr 2, 24). Vadinasi, teisinga, kad santuoka būtų visiškai neišardoma.
- [7] Bet toliau dar reikia apsvarstyti tai, kad tik palikuonių gimdymas nukreiptas į bendrąjį gerį, nes valgymas ir perteklinių dalykų šalinimas tarnauja individo gėriui, o gimdymas – rūšies išsaugojimui. Kadangi įstatymas leidžiamas siekiant bendrojo gėrio, tai ir dieviškasis, ir žmogiškasis įstatymai pirmiausia turi tvarkyti tuos dalykus, kurie susiję su vaikų gimdymu. Tačiau priimti įstatymai, jeigu jie yra žmogiški, turi būti kildinami iš prigimtinių poreikių, panašiai kaip

moksliniai naujų atradimų įrodymai turi būti gauti iš pažintų prigimties pradų. O jeigu jie yra dieviški, tai ne tik paaiškina prigimtinių poreikių, bet ir prigimtinio poreikio trūkumą pašalina – panašiai, kaip Dievo apreikšti dalykai pranoksta prigimtinio proto galią. Ir kadangi rūšinė žmogaus prigimtinis reikalauja, kad patino ir patelės – vieno su viena – sąjunga būtų neišardoma, tai visa tai turi tvarkyti žmogiškasis įstatymas. O dieviškasis įstatymas tą sąjungą papildė antgamtinio matmeniu, paimtu iš neperskiriamos Kristaus ir Bažnyčios – vieno su viena – santuokos ženkle. Vadinas, netvarkingi santykiai palikuonių gimdymo srityje prieštarauja ne tik prigimtiniam poreikiui, bet ir pažeidžia dieviškuosius bei žmogiškuosius įstatymus. Todėl šioje srityje netvarka yra didesnė nuodėmė negu mitybos ar kurioje nors kitoje srityje.

- [8] Ir kadangi būtina nukreipti visus kitus dalykus į tai, kas žmoguje geriausia, tai patino ir patelės sąjunga įstatymais tvarkoma ne tik tiek, kiek ji susijusi su palikuonių gimdymu, kaip tai yra visų kitų gyvūnų atveju, bet ir tiek, kiek ji siejasi su gerais papročiais, kuriuos tvarko teisingas supratimas tiek, kiek ji susijusi su žmogumi kaip asmeniu arba kaip su šeimos nariu, arba kaip pilietinės visuomenės atstovu. Ir tiems geriems papročiams priklauso neišardoma vyro ir moters sąjunga. Mat vieno meilė kitam bus stipresnė žinant, kad sąjunga neišardoma. Taip pat kiekvienas labiau rūpinsis namų reikalais, manydamas, kad tie patys daiktai nuolat bus jų nuosavybė. Be to, šitaip pašalinamos priežastys nesantaikos su žmonos giminėmis, kuri kiltų, jeigu vyras žmonos atsisakytų, arba žmona vyro, ir taip sustiprėja meilė tarp artimųjų. Taip pat tuo pašalinamos svetimavimo progos, kurių atsirastų, jeigu vyras galėtų su žmona išsiskirti, arba priešingai, nes tokiu atveju būtų lengviau svetimą santuoką pažeisti.
- [9] Todėl Evangelijoje pagal Matą (Mt 5, 31–32; 19–9) ir Pirmajame laiške korintiečiams rašoma: *Aš įsakau, kad žmona nesiskirtų nuo vyro* (1 Kor 7, 10).
- [10] Tuo paneigiamas skyrybų su žmonomis paprotys, kurį vis dėlto Senasis Testamentas judėjams leido dėl jų žiaurumo, nes jie buvo linkę žudyti žmonas. Todėl buvo leista daryti mažesnę blogį, kad būtų išvengta didesnio.

CXXIV SKYRIUS

KAD SANTUOKA TURI BŪTI VIENO SU VIENA

- [1] Atrodo, jog reikia atkreipti dėmesį dar ir į tai, kad visų sueitį praktikuojančių gyvūnų sieloms įgimta poruojantis nepakęsti bendrumo, todėl poravimosi metu tarp jų kyla kovos. Ir kadangi egzistuoja toks, visiems gyvūnams būdingas poreikis, kad kiekvienas geidžia mėgautis sueities malonumo laisve, panašiai kaip ir maitinimosi malonumo laisve, o toji laisvė varžoma, jei daugelis poruojasi su viena, arba priešingai, panašiai kaip mėgavimosi maistu laisvė varžoma,

- jei vieno gyvūno geidžiamą maistą užgrobia kitas, tai visi gyvūnai panašiai kovoja dėl maisto ir dėl sueities. Tačiau žmonės, kaip jau minėta⁴, turi ypatingą poreikį: vyras iš prigimties geidžia būti tikras dėl palikuonio tapatybės, o tas tikrumas būtų visiškai sunaikintas, jeigu daugelis santykių su viena. Todėl prigimtinis poreikis lemia, kad viena moteris santykių tik su vienu vyru.
- [2] Bet čia reikia priimti domėn vieną skirtumą. Mat reikalavimas, kad viena moteris nesantykių su keletu vyrų, grindžiamas abiem minėtais argumentais. Bet reikalavimo, kad vienas vyras nesantykių su keliomis moterimis, atveju antrasis argumentas neveikia, nes aišku, kas būtų palikuonio tėvas. Tačiau veikia pirmasis argumentas, nes laisvės naudotis moterimi kada panorėjęs vyras netektų, jeigu ji turėtų dar ir kitą vyrą, lygiai kaip ir moteris netektų laisvės naudotis vyru, jeigu šis turėtų kelias moteris. Ir kadangi palikuonio tapatybė yra svarbiausias gėris, kurio ieškoma santuokoje, joks įstatymas arba žmonių paprotys negali leisti, kad viena moteris būtų kelių vyrų žmona. Taip pat ir senovės romėnai, apie kuriuos Valerijus Maksimus rašė⁵, kad jie buvo įsitikinę, jog net nevaisingumo atveju santuokinės ištikimybės nevalia atsisakyti.
- [3] Taip pat. Visose gyvūnų giminėse, kuriose tėvas rūpinasi palikuoniais, vienas patinas turi tik vieną patelę, kaip tai matyti visų, drauge jauniklius maitinančių paukščių atveju, nes vieno patino pagalbos nepakaktų auginti kelių patelių palikuonis. Tačiau tie gyvūnai, kurių patinai palikuoniais visiškai nesirūpina, patinas santykiauja su keliomis patelėmis, o patelė – su keliais patiniais, kaip tai daro šunys, vištos ir kiti panašūs gyvūnai. Bet kadangi žmonių rūšyje patinas palikuoniais rūpinasi labiau negu kitų gyvūnų patinai, tai akivaizdu, jog žmogui natūralu, kad vienas patinas turėtų vieną patelę, ir priešingai.
- [4] Dar. Draugystė remiasi tam tikra lygybe. Tad jeigu moteriai būtų neleistina turėti kelis vyrus, nes tai prieštarauja palikuonio tapatumui, o vyrui būtų leistina turėti kelias žmonas, tai žmonos draugiškumas vyrui būtų ne laisvas, o tarsi vergiškas. Šią išvadą ir patirtis patvirtina, nes kelias žmonas turintys vyrai su jomis elgiasi kaip su vergėmis.
- [5] Be to. Pasak Filosofo *Etikos* aštuntosios knygos⁶, stiprios draugystės su daugeliu asmenų būti negali. Tad jeigu žmona turėtų tik vieną vyrą, o vyras kelias žmonas, tai abipusė draugystė nebūtų lygiavertė. Būtų ne laisva, o tam tikra prasme vergiška draugystė.
- [6] Toliau. Kaip jau minėta, žmonių santuoka turi būti tvarkoma taip, kad atitiktų gerus papročius. Tačiau geriems papročiams prieštarauja tai, kad vienas vyras turėtų kelias žmonas, nes, kaip rodo patirtis, dėl to šeimoje kyla vaidai. Todėl nedera, kad vienas vyras turėtų kelias žmonas.
- [7] Todėl Pradžios knygoje rašoma: *bus du viename kūne* (Pr 2, 24).
- [8] Tuo paneigiamas turinčiųjų kelias žmonas paprotys ir požiūris Platono, teigusio, kad žmonos turi būti bendros⁷. Šiuo požiūriu Naujojo Testamento laikais vadovosi Mikalojus, vienas iš septynių diakonų⁸.

CXXV SKYRIUS

KAD ARTIMI GIMINĖS NETURI TUOKTIS

- [1] Dėl tokių pat protingų priežasčių įstatymai draudžia tuoktis tam tikriems, bendra kilme susijusiems asmenims.
- [2] Kadangi santuoka yra dviejų skirtingų asmenų sąjunga, tai tiems asmenims, kurie ir taip privalo save laikyti tarsi bendros kilmės sujungtais, teisingai draudžiama tuoktis, kad dėl to draudimo tą vienybę atsimintų ir karščiau vieni kitus mylėtų.
- [3] Taip pat. Kadangi tie dalykai, kuriuos vyras ir žmona atlieka, susiję su tam tikru prigimtinio drovumu, tai reikėjo uždrausti juos atlikti tiems, kurie dėl kraujo ryšio privalo vienas kitą gerbti. Todėl Senajame Testamente tas draudimas išreikštas žodžiais: *Neatidengsi nuogumo savo sesers* (Kun 18, 9) ir panašiai apie kitas kraujo gimines.
- [4] Be to. Geri papročiai genda dėl to, kad žmonės per daug atsiduoda sueities malonumams, nes šiems pernelyg užvaldžius sielą, protas nebegali teisingai veikti. Tad jeigu būtų leista lytiškai santykiuoti su tais, su kuriais tenka kartu gyventi, pavyzdžiui, su seserimis ir kitais artimaisiais, tai lytiniais malonumais būtų piktnaudžiaujama, nes tokiu atveju sueičiai niekas negalėtų sutrukdyti. Todėl geriems papročiams buvo palanku, kad tokie santykiai būtų draudžiami įstatymais.
- [5] Dar. Mėgavimasis sueitimi labiausiai kenkia protingiems sprendimams. Todėl sueities malonumų didinimas gadina gerus papročius. Tačiau tuos malonumus didina sueityje dalyvaujančių asmenų meilė. Todėl artimųjų sąjunga geriems papročiams kenktų, nes jos atveju geidulinga meilė būtų papildyta meile, kylančia iš bendros kilmės ir bendro auklėjimo, ir šitaip sustiprėjusi meilė malonumams dar labiau užvaldytų sielą.
- [6] Toliau. Žmonių bendruomenei labiausia būtina, kad daugumą sietų draugystė. O draugystė išplečiama tuo, kad pašaliniai asmenys surišami santuoka. Todėl įstatymai tinkamai nurodė, kad būtų tuokiamasi ne su artimais, bet su pašaliniais asmenimis.
- [7] Dar. Netinkama, jog kas nors draugystės ryšiais būtų susietas su tais asmenimis, kuriems iš prigimties turi būti pavaldus. Tačiau kiekvienas iš prigimties savo tėvams yra pavaldus. Taigi būtų netinkama, jeigu kas nors su savo tėvais susituoktų, nes santuokoje yra tam tikras draugystės ryšys.
- [8] Todėl Kunigų knygoje rašoma: *Nė vienas iš jūsų nesueis su artima giminaite atidengti nuogumo* (Kun 18, 6).
- [9] Šiais argumentais paneigiamas paprotys tų, kurie su savo artimaisiais kūniškai santykiauja.
- [10] Tačiau reikia turėti omeny, kad kaip prigimtis yra linkusi prie to, kas atsitinka dažniausiai, taip ir išleistas įstatymas atitinka tai, kas atsitinka dažniausiai. Minėtiems argumentams neprieštarauja tai, kad kartais gali atsitikti kitaip, nes

dėl vieno asmens gėrio nedera paniekinti daugumos gėrio: juk daugumos gėris visais atvejais yra dieviškesnis nei individo gėris. Ir kad kuriuo nors atskiru atveju atsiradęs trūkumas neliktų nepašalintas, įstatymų leidėjai ir į juos panašūs turi galią atleisti nuo to, kas įstatymu visiems nustatyta, atsižvelgdami į tai, kas tuo atskiru atveju būtina. Ir jeigu tas įstatymas yra žmogiškas, tai nuo jo laikymosi gali atleisti tokią galią turintys žmonės. Bet jeigu įstatymas yra Dievo išleistas, tai nuo jo atleisti gali tik dieviška galia, kaip Senajame Testamente ji leido turėti kelias žmonas bei suguloves ir išsiskirti su žmona.

CXXVI SKYRIUS

KAD NE KIEKVIENA KŪNIŠKA SUEITIS YRA NUODĖMĖ

- [1] Bet tiek protui prieštarauja tas, kuris kūniškai santykiauja ne dėl palikuonių gimdymo ir auginimo, tiek protingai elgiasi tas, kuris kūniškai santykiauja dėl palikuonių gimdymo ir auginimo. Bet iš to, kas jau pasakyta⁹, matyti, kad dieviškasis įstatymas draudžia vien tai, kas prieštarauja protui. Todėl netinka teigti, kad kiekviena kūniška sueitis yra nuodėmė.
- [2] Dar. Kadangi kūno dalys yra tarsi sielos įrankiai, tai kiekvienos dalies, kaip ir bet kurio kito įrankio, tikslas yra jos naudojimas. Tačiau tam tikrų kūno dalių naudojimas yra kūniška sueitis. Vadinasi, kūniška sueitis yra tam tikrų kūno dalių tikslas. O tai, kas yra kurių nors natūralių daiktų tikslas, negali būti blogis, nes jau minėta¹⁰, kad natūraliai esančius dalykus į tikslą kreipia dieviškoji apvaizda. Todėl neįmanoma, kad pati savaime kūniška sueitis yra blogis.
- [3] Toliau. Prigimtiniai daiktų polinkiai yra iš Dievo, kuris judina visumą. Todėl neįmanoma, kad kurios nors daiktų rūšies polinkis būtų nukreiptas į tai, kas savaime yra blogis. Bet visi tobuli gyvūnai iš prigimties linkę į kūnišką sueitį. Vadinasi, neįmanoma, kad kūniška sueitis būtų savaime bloga.
- [4] Taip pat. Tas, kuriam nesant, negali būti to, kas gera ir geriausia, savaime nėra blogas. Tačiau gyvūnų rūšies tęstinumas išsaugomas tik gimdymu, kylančiu iš kūniškos sueities. Todėl neįmanoma, kad kūniškoji sueitis pati savaime būtų blogis.
- [5] Todėl Pirmajame laiške korintiečiams rašoma: *jei mergina išteka, nenusideda* (1 Kor 7, 28).
- [6] Tuo paneigiama klaida teigiančiųjų, kad kiekviena kūniška sueitis yra neleistina, ir todėl ištiesai smerkia santuoką ir vedybas. Jie taip daro, nes tiki, kad visi kūniški dalykai atsirado ne iš gerojo, bet iš blogojo prado.

Literatūra ir nuorodos

¹ Žr. šio teksto 121 skyrių.

² Žr. Tomas Akvinitietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. Iš lotynų k. vertė G. Vyšniauskas. *Logos* 85, 2015, sk. 112 ir toliau, p. 69–76.

³ „Gamtinis gyvenimas“ čia reiškia asmens gyvenimą nuo gimimo iki mirties, po kurios prasideda antgamtinis nemirtingos sielos gyvenimas.

⁴ Žr. šio teksto 123 skyrių.

⁵ Žr. Valerius Maximus, *Factorum et dictorum memorabilium libri novem* II, 1, 4. Prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/valeriimaximifa00nepogoog>>

⁶ Žr. Aristotelis, *Nikomacho etika*. Iš senosios graikų k. vertė J. Dumčius. Aristotelis, *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis, 1990, p. 217 (1158a 10–14).

⁷ Žr. Platonas, *Valstybė*. Iš senosios graikų k. ver-

tė J. Dumčius. Vilnius: Mintis, 1981, p. 170 (449d).

⁸ Žr. S. Aurelii Augustini, *De haeresibus* [5]. J. P. Migne, PL 42, p. 26. Prieiga per internetą: <http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0354-0430,_Augustinus,_De_Haeresibus,_MLT.pdf>

⁹ Žr. šio teksto 121 skyrių.

¹⁰ Žr. Tomas Akvinietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. *Logos* 71, 2011, sk. 64, p. 90–92.

Iš lotynų kalbos vertė
prof. dr. Gintautas VYŠNIAUSKAS,
Klaipėdos universitetas

Versta iš S. Thomae de Aquino *Summa contra gentiles*, Romae, Apud sedem commissionis Leoninae et apud librariam Vaticanas, Desclee et C. Herder, 1934.